

ZKUŠENOSTI Z ORGANIZACE A PROVEDENÍ CVIČENÍ PROTIVZDUŠNÉ OBRANY

Protivzdušná obrana (PVO) je nedílnou součástí vševojskového boje. Její význam v soudobém boji neustále vzrůstá. Je to podmíněno:

- nepřetržitou modernizací letecké techniky vzdušného nepřítele,
- používáním nových účinných prostředků ničení pozemních cílů – vysoce přesných zbraní a zaváděním do výzbroje průzkumných palebných systémů,
- uplatňováním nových operačních principů v použití vojenského letectva států NATO v duchu zásad kombinovaného vzdušně pozemního boje a úderu proti silám v hloubce.

Zaváděním moderních protiletadlových kompletů do výzbroje vševojskových svazků a útvarů se zvyšují nároky na jejich co nejefektivnější použití. Do vševojskového svazku se přeneslo těžiště boje s prostředky vzdušného napadení letícími ve výškách do 5 000 m. Proto je nutné:

- zvýšit úlohu vševojskových velitelů a štábů při organizaci účinné PVO; prosadit do jejich vědomí, že bez ní nebudou útvary schopny v požadovaném rozsahu splnit stanovené úkoly,
- zkvalitněním velení a prohloubením součinnosti vytvořit jednotný systém průzkumu a palby všech prostředků PVO svazku.

Ke splnění úkolů významně přispívají cvičení PVO, která jsou jednou z hlavních forem přípravy sil a prostředků PVO svazků pro vedení soudobého boje.

Cílem cvičení je sladit prostředky PVO svazku k efektivnímu vedení boje se vzdušným nepřítelem, **prohloubit** návyky velitelů a náčelníků PVO při plánování protivzdušné obrany a řízení boje, **zdokonalit** vojáky v dovedném využívání výzbroje, prostředků automatizace velení a **rozvíjet** jejich morální a bojové vlastnosti.

Také se na cvičeních PVO prakticky ověřují nové otázky, které se týkají taktiky a organizace útvarů a jednotek vojska PVO, způsobů použití nových typů protiletadlové výzbroje a prostředků velení.

Cvičení PVO vševojskového svazku stálé pohotovosti se zpravidla uskutečňují jednou za 2 až 3 roky. Ostatní vševojskové svazky cvičí zpravidla v souvislosti se změnami v organizaci nebo výzbroji jednotek a útvarů PVO.

Cvičení PVO plánuje, připravuje a řídí velitel vševojskového svazku; mohou probíhat samostatně, ale byly ověřeny i možnosti uskutečnit cvičení PVO jak v průběhu velitelsko-štábního cvičení svazku, tak v průběhu armádního velitelsko-štábního cvičení.

Při cvičeních PVO v roce 1987 byly u dvou svazků během VŠC armády získávány následující poznatky:

- spojit cvičení PVO a VŠC svazu je většinou neefektivní, neboť pro řízení cvičení PVO není možné vyčlenit potřebný počet funkcionářů, včetně N PVO svazku,
- ve stanoveném termínu VŠC svazu (duben) jednotky PVO nejsou ještě na takovém stupni vycvičenosti, aby mohly kvalitně plnit úkoly sladění systému PVO svazku,

- problémy vznikají ve sladění zámyslu cvičení PVO (které připravuje velitel svazku) se zámyslem VŠC svazu (protože nesmí být cvičícím prozrazován).

Z toho lze vyvodit, že je nutné cvičení PVO uskutečňovat samostatně, bez návaznosti na jiné vševojskové cvičení. Z hlediska efektivního využití plánované letové činnosti letectva a procvičení součinnosti je vhodné uskutečnit v některých případech cvičení PVO dvou nebo více svazků současně, popřípadě první taktické cvičení spojit s bojovou střelbou protiletadlového raketového útvaru jiného svazku nebo svazu. Pak ale musí přípravu cvičení koordinovat a na řízení se podílet náčelník vojska PVO svazu.

Má-li cvičení splnit stanovené cíle, musí být **organizačně a materiálně zabezpečeno**. Příprava cvičení by měla především zahrnovat stanovení sil a prostředků vyvedených na cvičení, výběr prostoru cvičení a jeho rekognoskaci, zpracování dokumentace a přípravu velitelů, štábů a jednotek.

Důležitou součástí organizační přípravy cvičení je určit **termín**, kdy se cvičení vykoná. Je nutné ho sladit v **součinnosti s letectvem**. Zároveň je vhodné dohodnout zámysl letové činnosti, její intenzitu a zásady součinnosti.

Cvičení PVO řídí velitel svazku, který si do řídicí skupiny vybere potřebné funkcionáře štábu svazku. Ke splnění úkolů cvičení je nezbytné stanovit potřebný rozsah vyvedení sil a prostředků.

Z prostředků PVO je nutné mít jednotku radiolokačního průzkumu a velení svazku, protiletadlový útvar a jednotku S-2M od velitelské jednotky a od každého vševojskového útvaru skupinu NPVO, protiletadlovou jednotku, jednotky S-2M od vševojskových jednotek a VS útvaru a pozorovatele vzdušného nepřítelů velitelských stanovišť útvaru a jednotek. Další prostředky pro zabezpečení řídicí skupiny a cvičících se vyvádějí v potřebném rozsahu. K procvičení součinnosti a uvědomování o vzdušném nepříteli může být na cvičení použita i radiotechnická jednotka radiotechnického útvaru PVO svazu.

Volba prostoru cvičení by měla **odpovídat** zvolenému vševojskovému **zámyslu** cvičení a umožnit provedení manévru všemi prostředky PVO. Při přípravě je nezbytné již předem řešit rozmístění všech prostředků PVO v terénu a vytvoření systému průzkumu a palby včetně spojení. Závažnou otázkou je určení míst pro velitelská stanoviště z hlediska spojení a stanovišť radiolokátorů s možností včasného zjišťování a spolehlivého sledování cílů, letících v přízemních výškách.

Je nutné, aby **před stanovením zámyslu** cvičení zhodnotil velitel svazku možnosti jeho přípravy a řízení, vycvičenost útvarů i jednotek PVO, jejich naplněnost osobami a technikou, možnosti zabezpečení letové činnosti letectva ke značkování vzdušných cílů.

Zvláštní pozornost je třeba věnovat **přípravě fiktivní a skutečné náletové situace**. Cílem cvičení je procvičit bojové směny velitelských stanovišť a obsluh v nepřetržitěm zpracování údajů o vzdušné situaci, její hodnocení a přijímání rozhodnutí k efektivnímu vedení palby prostředky PVO. Bylo by vhodné, aby skutečná náletová situace zabezpečila splnění úkolů cvičení v otázkách zajištění průzkumu vzdušného nepřítele a řízení palby s důrazem na nízko letící vzdušné cíle a bitevní vrtulníky, které působí proti vojskům svazku z přízemních a malých výšek.

K tomu je vhodné v průběhu cvičení zabezpečit **nepřetržitou součinnost s leteckým útvarem** tak, aby bylo možné operativně upřesňovat činnost letectva. Úzká součinnost s letectvem umožní procvičit boj s nízko letícími cíli, ničení cílů rušičů a další složité úkoly protivzdušného boje.

V přípravě velitelů na cvičení PVO jde především o zdokonalení jednotlivých stupňů velení v **praktické organizaci a řízení průzkumu vzdušného nepřítele** s důrazem na průzkum vzdušných cílů v přízemních a malých výškách pozorovatelů rot (baterií) a velitelských stanovišť a využití zjištěných údajů od těchto pozorovatelů pro činnost palebných jednotek.

Zkušenosti z těch cvičení PVO, na kterých se podařilo vytvořit složitou vzdušnou situaci, potvrzují, že při náletu několika letounů a vrtulníků z různých směrů se plně projevila složitost boje. Velitelé některých jednotek nedokázali včas posoudit důležitost a nebezpečnost jednotlivých cílů a správně určit pořadí ničení. Často byla palba vedena na cíle ve větších výškách a nízko letící cíle, které přímo napadaly rotu a prapory v prvním sledu, nebyly ničeny. Jiní velitelé zase neřídili palbu ze svých velitelských stanovišť pomocí spojovacích prostředků, což zapříčinilo i snížení účinnosti řízených palebných čet. Dalším důležitým úkolem v přípravě velitelů je zvládnutí pravidel střelby a získání návyků ve velení a řízení palby.

Na cvičeních PVO vševojskových svazků v posledních dvou letech bylo kladně hodnoceno, že uskutečnění manévru jednotkami PVO po odrážení úderů prostředků vzdušného napadení nepřítele na palebná postavení, se dostává do vědomí velitelů. Praktické manévrování bateriemi protiletadlového útvaru a jednotkami PVO vševojskových útvarů bylo trvalou součástí činnosti v průběhu cvičení. Rychlé přemístění jednotek a zaujetí nových palebných postavení s okamžitou pohotovostí

k palbě vytváří předpoklady k vedení překvapivé palby proti vzdušnému nepříteli a zároveň prodlužuje i životnost jednotek v podmínkách soudobého boje.

Praktické odrážení náletů bitevních vrtulníků letících ve výškách kolem 30 m nad terénem potvrdilo, že protiletadlové jednotky, které byly umístěny na terénních dominantách, měly značné problémy nejen se zjištěním cílů letících na pozadí členitého terénu, ale také s vedením palby na cíle při velkých záporných polohových úhlech. Zkušenost svědčí o tom, že je nutné volit palebná postavení tak, aby **část jednotek byla rozmístěna pod dominantami.**

Rovněž je nutné **využívat vlastností terénu** ke snížení zranitelnosti jednotek PVO, střelců S-2M a pozorovatelů palbou z pozemních prostředků. Při využití ochranných vlastností terénu a umísťování střelců S-2M do okopů lze využít charakteristik tohoto přenosného protiletadlového kompletu a **předsunutím některých družstev do blízkosti předního okraje obrany** zabezpečit ničení vzdušných cílů již na přiletu k opěrným bodům rot.

Splnění cílů cvičení PVO vševojskových svazků je závislé na stavu bojové techniky. Složitá bojová technika vojska PVO je náročná na správné zacházení a pravidelné ošetřování. Jednou z rozhodujících podmínek správného provozování je dokonalé zvládnutí techniky veliteli i obsluhami. To je také podmínkou plného využití bojových možností.

Nezastupitelné místo na cvičení PVO má **rozhodčí služba**. Jejím hlavním úkolem je zdokonalit velitele a náčelníky PVO v organizaci PVO svazku a v rozhodném velení, tedy ne pouze konstatovat úroveň plnění bojových úkolů, ale také, a to především, svojí konkrétní pomocí přispět ke zvýšení účinnosti boje se vzdušným nepřítelem.

Hledání a zkoušení nových účinných forem organizace a vedení boje se soudobými prostředky vzdušného napadení by mělo být neoddělitelnou součástí každého cvičení PVO. Nejde o vědecký výzkum, teoretizování, ale o praktická opatření v činnosti velitelů, štábů a jednotek.

Některé **problémy** jsme již v článku naznačili. O co především jde: mezi základní problémy boje se soudobými prostředky vzdušného napadení patří **efektivní ničení všech druhů cílů v přízemních a malých výškách**. Málo zkušeností je z **plánování a praktické činnosti jednotek PVO z léček a kočujících jednotek**. Velmi malé jsou zkušenosti z organizování činnosti a **využití výsledků průzkumu vrtulníkové průzkumné hlídky PVO**. Pozornost si zaslouží i praktické řešení **centralizovaného boje sil a prostředků PVO vševojskového útvaru.**

Na základě získaných zkušeností je možné stručně shrnout, v čem spočívá **význam cvičení PVO** vševojskového svazku a co by mělo být jeho obsahem:

- **zdokonalit velitele a náčelníky PVO v organizaci a řízení boje s nízkými letícími cíli,**
- **procvičit průzkum prostředků vzdušného napadení nepřítele s důrazem na nízké letící cíle a včasné uvědomování jednotek,**

- procvičit vytváření účinného palebného systému prostředků PVO svazku k efektivnímu ničení nízko letících cílů,
- zdokonalit a sladit systém spojení a velení silám a prostředkům PVO,
- zdokonalit velitele a jednotky v provádění rychlého manévru, v organizování a vedení překvapivé činnosti proti vzdušnému nepříteli,
- zdokonalit velitele a vojáky v obsluze a maximálním využití technických možností bojové techniky k efektivnímu ničení prostředků vzdušného napadení nepřítele,
- hledat a zkoušet nové a účinné formy organizace a vedení boje se soudobými prostředky vzdušného napadení nepřítele.

V článku jsme chtěli vyjádřit hlavní poznatky, které byly získány při přípravě a vedení cvičení PVO, a tak přispět ke zvýšení poučnosti a efektivnosti těchto zásadních opatření v přípravě velitelů, štábů a vojsk.

Vzhledem k narůstající úloze PVO ve vševojskovém boji má cvičení PVO nezastupitelnou úlohu při zvyšování komplexní připravenosti sil a prostředků PVO vševojskového svazku. Tuto formu přípravy sil a prostředků PVO svazku je třeba i nadále zdokonalovat.

Svazky, útvary a jednotky vojska PVO připravit k odolné, nepřetržité a účinné protivzdušné obraně vojsk, vycvičit je k včasnému zjišťování a ničení soudobých vzdušných cílů v přízemních a malých výškách,...

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ve výcvikovém roce 1988–1989)
